

BEYPAZARI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

ARAŞTIRMA KONUSU:

**BEYPAZARI' NDA İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
BULUNAN KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK AKRAN
TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Musa Hasan TAŞKIRAN

Beypazarı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

2019

ANKARA

Giriş,

Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen, bireysel olarak planlanan ve sistematik olarak uygulanan öğretim hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Eripek, 2005, 8). Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin kendi gereksinimleri doğrultusunda en üst düzeyde gelişimlerini sağlamak için uygun eğitim fırsatlarından yararlanmaları gerekmektedir (Kargın, 2004).

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde en az kısıtlayıcı eğitim ortamı önerilmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamında öğrencinin normal yaşlarıyla bir arada bulunması ile gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması hedeflenmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ise "kaynaştırma eğitimi" işaret etmektedir (Kırcaali-İftar, 1998). En az kısıtlayıcı ortam belirlenirken, özel gereksinimli öğrencinin olabildiğince akranları ile bir arada olması ve öğrencinin en üst düzeyde başarı göstermesi hedeflenir. Uygulamada, özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri kaynaştırma olarak görülmekle birlikte, kaynaştırmanın yalnızca fiziksel birliktelik anlamına gelmediği kabul edilmektedir (Kargın, 2004).

Kaynaştırma eğitimi, sınıf öğretmenine ve/veya özel gereksinimli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren yaşlarıyla normal sınıflardaki eğitim ve öğretime devam etmesi süreci olarak tanımlanabilir. (Kırcaali-İftar 1992; Kargın ve Sucuoğlu 2006; Sünbül ve Sargın, 2002; Çetinkaya 2010; Sucuoğlu ve Özokçu, 2005). Tanımın bu şekilde yapılmış olmasının nedeni ise, kaynaştırmanın, öğrencinin yerleştirilme yeri olmasından çok, öğrencinin gereksinimlerinin karşılanacağı ortam olmasının düşünülmesidir.

Bu süreçte akranlarının kaynaştırma öğrencisini anlaması ve onlara nasıl yardım edebileceklerini öğrenmesi, kaynaştırma öğrencilerine yönelik farkındalığın ve kabulün önkoşuludur (Bek, Gülveren ve Başer, 2009). Akranlar model olma yoluyla özel gereksinimi olan öğrencilerin işbirliği, paylaşma ve karşılıklı iletişim gibi sosyal becerilerinin gelişimine katkı sağlamakta (Ayrıl, Özcan, Can, Ünlü, Bedel, Şengün, Demirhan ve Çağlar, 2013) ve bu becerilerin diğer sosyalleşme alanlarına da taşınmasına yardımcı olmaktadır (Sart, Ala, Yazlık ve Yılmaz, 2004).

Kaynaştırma eğitimi, akranlara daha hoşgörülü olma, bireysel farklılıklara saygı gösterme, yetersizliği olan bireylere karşı duyarlılık, işbirliği ve yardımlaşma becerilerinin artması gibi faydalar sağlamaktadır. Kaynaştırmanın bu yararlarına rağmen, akran ilişkileri bakımından gerekli standartların oluşturulamaması durumunda ise özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler yalnızlık ve soyutlanma sürecine girmekte ve bu onlarda düşük benlik algısına, kendine güven duygusunun yeterli gelişmemesine, kaygı ve utanma duygularının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kocbeker Eid, 2016).

Kaynaştırma öğrencilerinin sağlıklı gelişimleri ve eğitimlerini sürdürebilmeleri için akranları tarafından kabulleri çok önemli görülmektedir. Akranların onları kabul etmesi veya reddetmesi, onlara yardım etmesi ya da onları dışlaması, sergiledikleri kabullenme ve farkındalık doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Bu gerçeklikler çerçevesinde Beypazarı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Bölümü olarak, ilk ve orta öğretimde bulunan kaynaştırma öğrencilerinin akranları tarafından kabulünün ne boyutta olduğu ve bu öğrencilere olan yaklaşımın incelenmesi düşüncesi ile yapılan araştırma sonuçları şu şekilde sonuçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma Ankara ili Beypazarı ilçesinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında, sınıflarında çeşitli eğitsel tanılarla yerleştirilmesi yapılmış olan en az 1 ya da 2 kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde eğitim gören 99 ilkokul, 95 ortaokul ve 49 lise olmak üzere toplamda 243 öğrenci ile yapılmıştır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Akran Tutumları Ölçeği Anketi

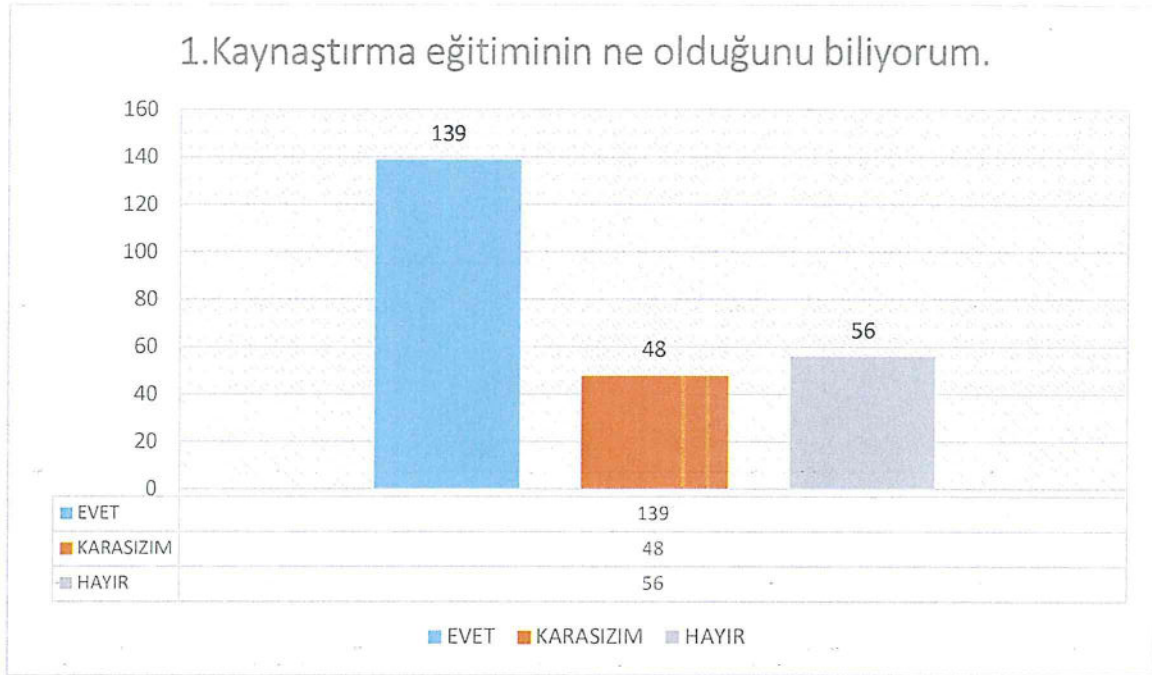
Anket, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan diğer öğrencilerin bu öğrencilere yönelik kabul ve yaklaşımlarını ölçmek için 10 sorudan oluşturulmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

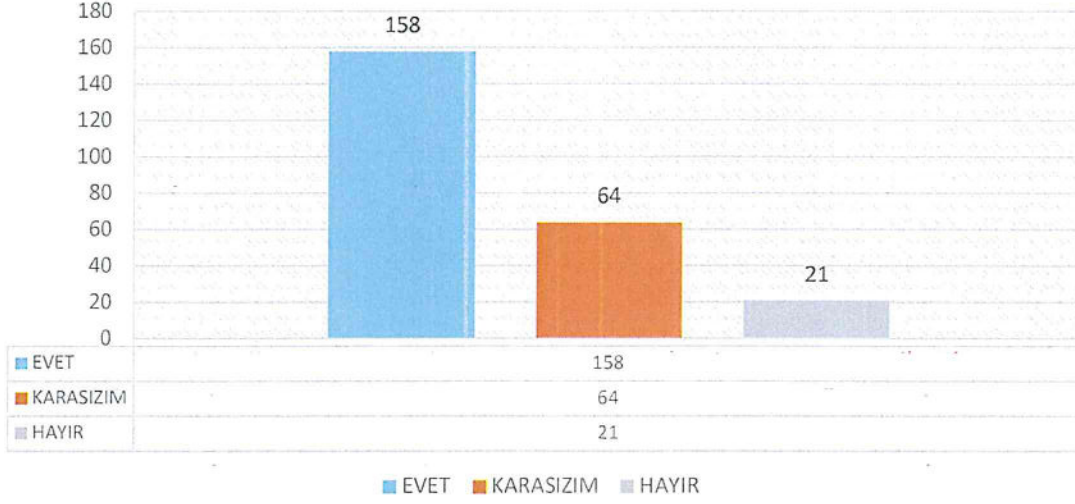
Verilerin analizinde çubuk grafik üzerinden yüzdelik oranlar hesaplanarak incelemiştir.

SONUÇLAR

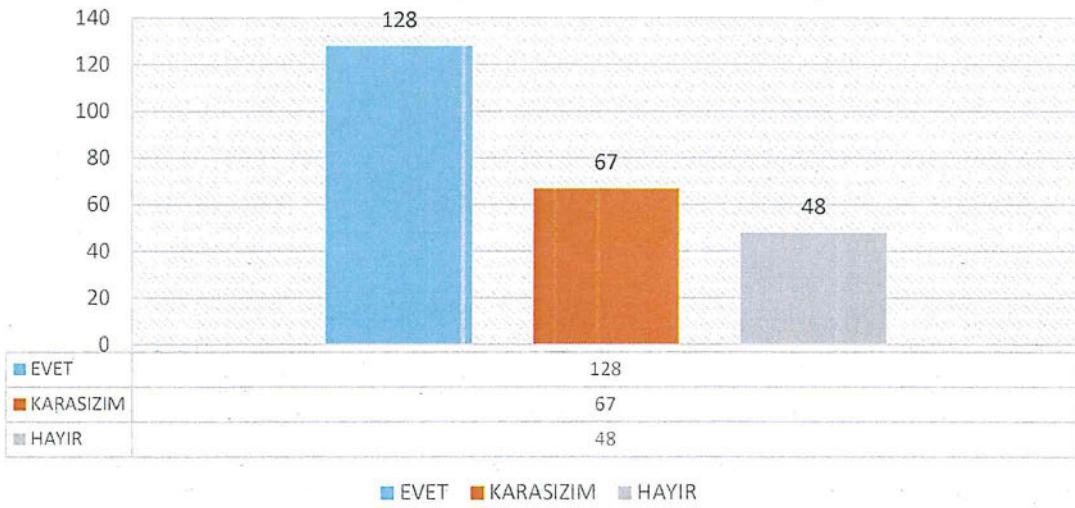
Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Akran Tutumları Ölçeği Analiz Sonuçları

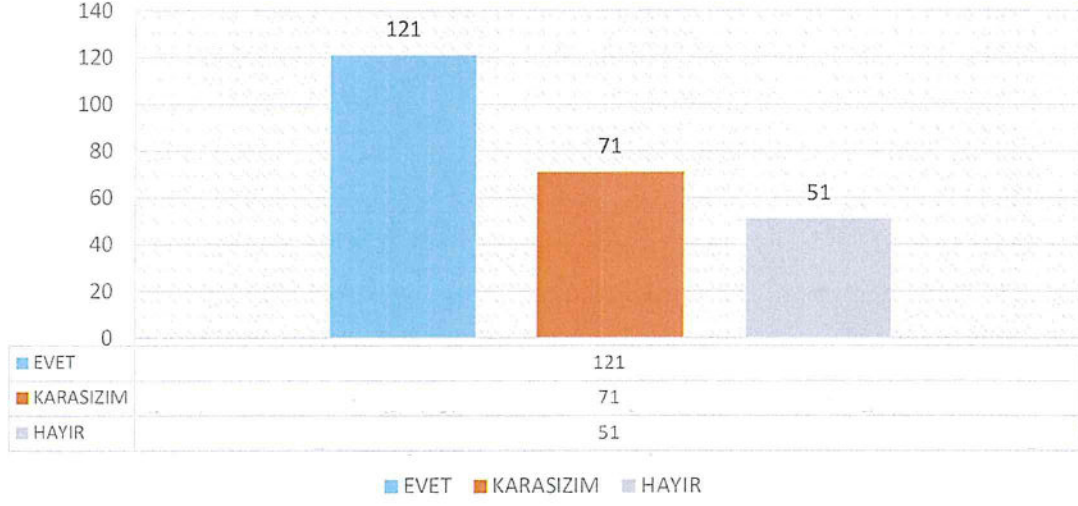
3.Öğretmenlerimizin bu öğrencilere olan yaklaşımını olumlu buluyorum.

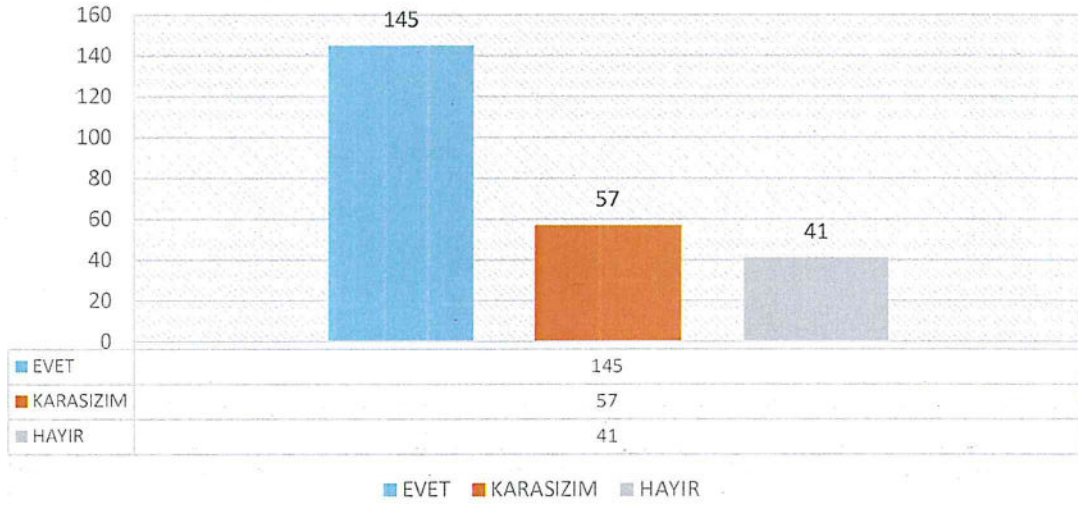
4.Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfımızda bulunmasından memnunum.

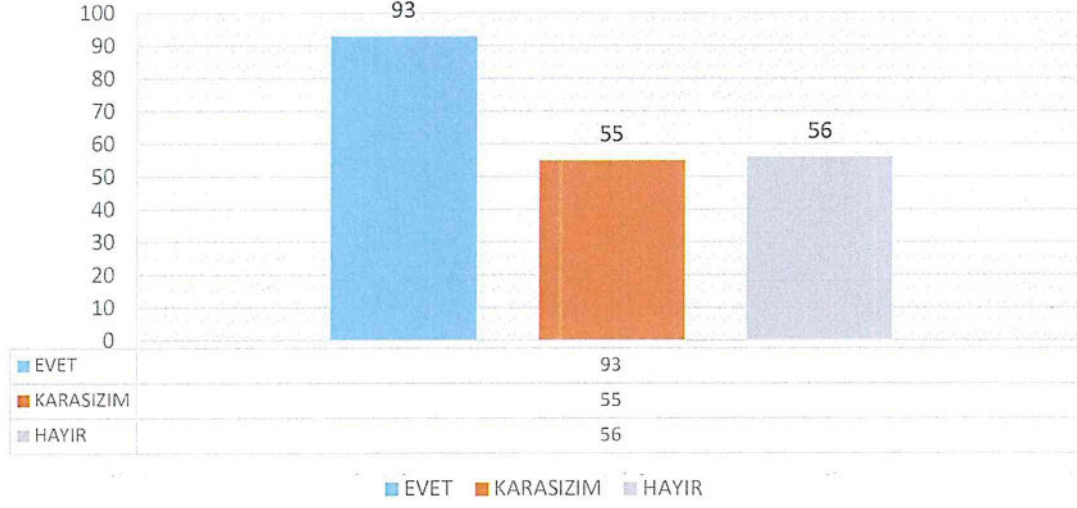
5.Sınıfımızda bulunan kaynaştırma öğrencilerine yardımcı oluyorum.

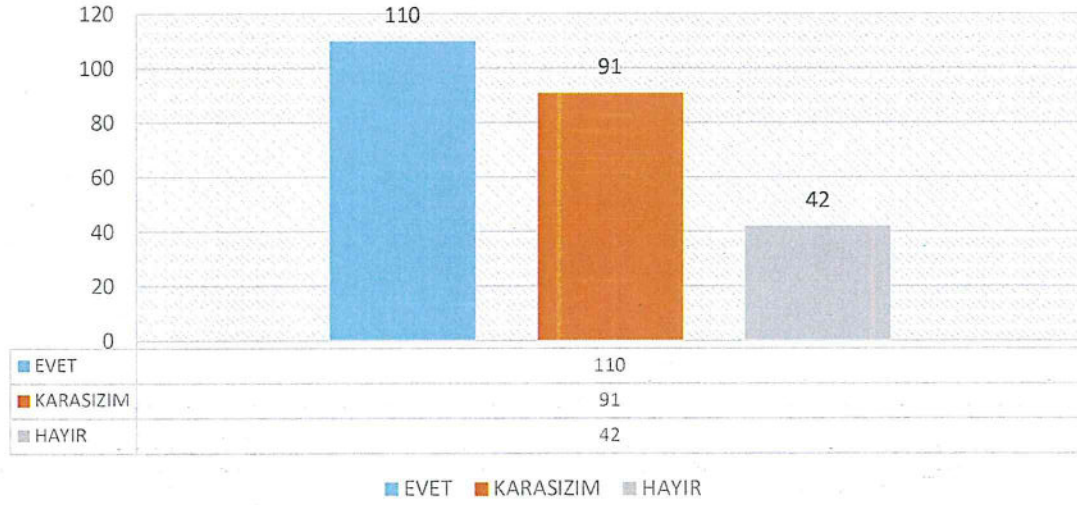
6.Sınıfımızda bulunan kaynaştırma öğrencileriyle arkadaşlık yapıyorum.

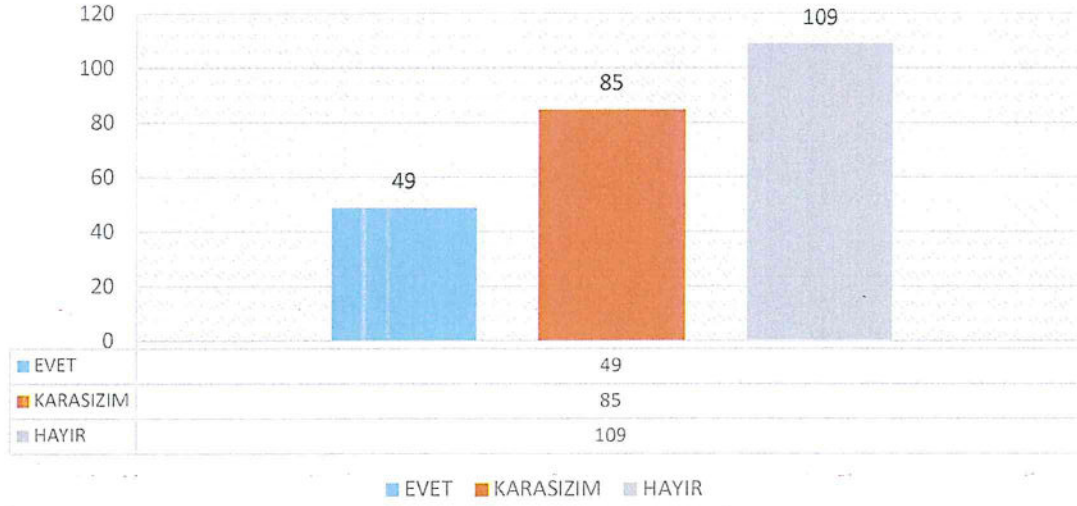
7.Kaynaştırma öğrencileri hakkında öğretmenimiz tarafından önceden bilgilendirildim.

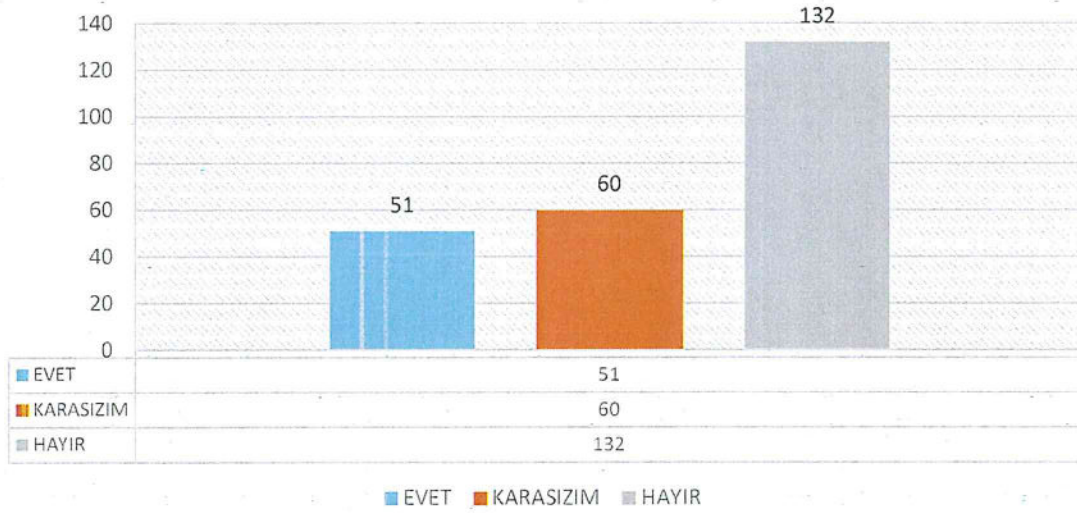
8.Diğer arkadaşlarımda kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşşıma yaklaşımı olumlu buluyorum.

9.Sınıfımızda kaynaştırma öğrencisi olmasını istemiyorum.

10.Sınıfımızdaki kaynaştırma öğrencileri derslerdeki başarıyı olumsuz etkiliyor.

TARTIŞMA

1-Yapılan araştırmada tüm kademelerde seçilen 243 öğrencinin %57 si 'kaynaştırma eğitiminin ne olduğunu bildiğine' evet cevabı verirken, %23 hayır ı işaretlemiştir.

2- 'Sınıflarında kimin kaynaştırma öğrencisi olduğunu farkında olan' öğrenci sayısı %65 iken , kim olduğunu bilmeyen kesim %17 dir.

3-Öğretmenlerinin bu öğrencilere yaklaşımını olumlu bulan' öğrenci oranı %65 iken ,olumsuz bulan öğrenci oranı %9 da kalmıştır.

4-'Kaynaştırma öğrencisinin sınıflarında bulunmasından memnun' olan öğrenciler %53 iken, memnun olmayan kesim %20 oranındadır. Kararsızların oranı ise %28 dir.

5-'Sınıfında bulunan kaynaştırma öğrencisine yardım ettiğini' düşünen öğrenciler %50 iken ,kararsız %29, hayır %21 olarak görülmüştür.

6-'Sınıfında bulunan kaynaştırma öğrencisiyle arkadaşlık yaptığını' söyleyenlerin oranı %60 gibi yüksek bir seviyede iken ,buna hayır diyenler %17 de kalmıştır.

7-' Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili öğretmenleri tarafından önceden bilgilendirme yapıldığını' belirtenlerin oranı %38, bilgilendirme yapılmadı diyenlerin oranı %39 dur.Kararsızlar %23 'tür.

8-Öğrenciler 'diğer arkadaşlarının kaynaştırma öğrencisine olan yaklaşımlarını' %45 oranında olumlu bulurken, %37 lik kesim bu soruda kararsız kalmıştır.%17 'lik kesim ise hayır demiştir.

9-'Sınıfımda kaynaştırma öğrencisi olmasını istemiyorum' diyenlerin oranı sadece %20 de kalmış iken,%45 lik kesim buna 'hayır' demiştir.

10-'Sınıflarındaki kaynaştırma öğrencisinin derslerindeki başarıyı olumsuz etkilediğini 'düşünen öğrencilerin oranı %21 , buna hayır diyenlerin oranı %54 gibi yüksek bir seviyededir.

ÖNERİLER

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilerinin eksik olduğu ve bilgi eksikliğinin tutumları olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri, idareciler, normal gelişim gösteren öğrenciler, engelli ve normal gelişim gösteren öğrenci velileri ve tüm okul personelinin kaynaştırma konusunda bilgilendirilmesi, başarılı bir kaynaştırma uygulaması yapmaya fırsat sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, öğretmen, kaynaştırma ekibinin en önemli üyesidir. Bu nedenle öğretmenlere kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini geliştirme fırsatları sunan hizmetiçi eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Bu konuda kendini geliştirme olanağı bulan öğretmenlerin normal gelişim gösteren öğrencileri ve velileri bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmaları ve bu süreci daha sağlıklı yürütebilmeleri mümkün olacaktır.
2. Bu araştırmada sınıfların çok kalabalık olduğu ve her sınıfta 1-3 arası kaynaştırma öğrencisi bulunduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin yükünü hafifletmek için sınıf mevcudu, kaynaştırma uygulamasının yapıldığı yapılacağı sınıflarda idare tarafından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre düzenlenmelidir. Yapılacak olan bu düzenlemeler, kaynaştırma uygulamasının daha başarılı yürütülebilmesine imkan sağlayacaktır. Öğretmenlerin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri için çeşitli projelerin oluşturulması, bu projelerin etkililiklerinin değerlendirilmesi ve bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kaynaştırma eğitime yönelik tutumların olumlu olması, kaynaştırma uygulamalarının başarılı olması açısından önemli görülmektedir. Okullarda kurulan BEP geliştirme biriminin, BEP'in hazırlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için çalışmalar yapılmadığına ulaşılmıştır. İdare tarafından, okullarda kurulan BEP geliştirme biriminin çalışmalarının işlevsel kılınması ve birim üyelerinin aktif katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla görev esnasında, BEP geliştirme biriminde görevli olan kişilerin bilgi eksikliklerinin giderilmesi ve çalışmaların aktif olması için, hizmet içi eğitim yoluyla bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Ayrıca bu kurslarda konu olarak, kaynaştırma eğitiminde BEP uygulamanın gerekliliği, BEP geliştirme süreci, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi yer alabilir.

3. Kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda özel eğitim öğretmeni ve rehber öğretmen bulunmasının ve kaynaştırma eğitiminin bu öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Kaynaştırma uygulamasının yürütüldüğü okullarda bir özel eğitim öğretmeni ya da özel eğitim danışmanı görevlendirilmelidir. Her okulda mutlaka rehber öğretmen bulunmalıdır.

Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Öğretmen, öğrenci ve velilerin tutumlarını etkileyebilecek başka değişkenler araştırılabilir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin engelli akranlarına karşı tutumlarında, engelli öğrencinin yaşının, sosyo-ekonomik düzeyinin ve engel türünün etkili olup-olmadığı incelenebilir. Ayrıca, engelli çocuk velilerinin kaynaştırmaya karşı olan tutumunun, çocuklarının eğitimine katılımına göre değişip-değişmediği belirlenebilir. Öğretmenlerin tutumlarının da, kaynaştırma öğrencisinin engel türünden etkilenip etkilenmediği incelenebilir.

2. Bu araştırmada hafif düzeyde zihinsel engelli, özel öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma güçlüğü öğrencilerin kaynaştırıldığı sınıflarda uygulama yapılmıştır. Kaynaştırma eğitiminde, farklı engel gruplarının tutumlar üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu yüzden, farklı engel gruplarının (fiziksel engelli, işitme engelli, otistik vb.) kaynaştırıldığı sınıflarda uygulamalar yapılabilir.

3. Bu araştırmada tutumlar ve tutumları etkileyen değişkenler belirlenmiştir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda, normal gelişim gösteren öğrencilere, velilere, öğretmenlere, idarecilere, okul personeline kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirme çalışması yapılarak, kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutum ve görüşlerin değiştirilmesinin planlandığı deneysel çalışmalar yürütülebilir. Daha önce yapılan bilgilendirme çalışmalarına bakıldığında; tutumların olumlu yönde değiştiği gözlenmiştir.

4. Bu araştırmada normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumları incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda öğrencilerin tutumlarının oluşmasına kaynaklık eden anne-babalarının da tutumları incelenerek etkileşime bakılabilir.